

Acăsta făia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 florini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunii, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Făia Asociatiunii transilvane pentru literatură romana
si cultură poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonează la Comi-
tetul asociațiunii in
Sibiu, sēu prin posta
sēu prin domnii co-
lectori.

Nr. 22.

Brasovu 15. Noembre 1877.

Anulu X.

Sumariu: Despre traduceri. — Epistole de ale repausatiloru. (Continuare). — Scōlele din Brasovu 1876/7. — Cantecu de leganare. — Necrolōge. — Bibliografia. — Ratiociniiu despre perceptele si erogatele fondului a inſintiandei academii romane de drepturi pre 1876/7.

Despre traduceri.

A traduce dintr'o limba in alt'a bine, la intielesu, si că se placa audiului nestricatu, este adeverata arte, si inca grea. Despre acestu adeveru cunoscutu de multu in republic'a literaria, semidoctii si pedantii nu voru se scia. De aici vene, că la magiari si la romani se vedu atătea traductiuni miserabili. Dela traductorii buni se cere, că nu numai se cunoscă perfectu ambele limbi, pe cea din care si pe cea in care traducu, dara totu-odata se fia familiarisati de ajunsu cu materi'a tractata in scrierea originale, se si strabata in spiritulu scriptorului pe care voiescu a'lu traduce, se se scia si feri de pedanteria.

Societatea academică din Bucuresci pune de ani la concursu traduceri din auctorii classici latini si elini. Incercările sale abia in anii din urma incepura se aiba căte unu resultatu mai iubucitoriu. Într'aceea criticele comisiunilor sale facura sange reu la una parte din literati, éra in anulu acesta se audira chiaru si unele voci in contra aceloru concurse. Unii omeni adeca din scol'a noua afla, că romanii nu aru mai avea trebuintia de traductiunile classiciilor, pentru că ei au inceputu se invetie limbile clasice si se cîtesca originale. S'a vediutu estimpu chiaru si una critica publicata asupra societatiei academicice in sensulu acesta.

Nu scim déca s'a mai aflatu la vreunu altu poporu modernu omeni carii se cutedie a sustiené, că nu trebuescu traductiuni din auctorii latini si elini. De altumentrea nu este meritulu societatiei academicice, că ea pune honorariu stralucit u de căte 120 franci pentru 1. côle tradusa, ci meritulu principale e alu unuia din fundatorii sei, adeca alu repausatului Domnului Alexandru Ioanu Cusa. Acelu Domnul romanilor nu a fostu nici philologu, nici omu pedantu; dara că omu practicu si că Domnul alu unui poporu care se afla in epoch'a regeneratiunei sale, cunoșcea imperativ'a necessitate de a prepara in statulu seu una classe de traductori forte buni. Cusa vedea bine, că tiér'a are se imprumute multime de legi dela alte staturi, incependum dela Pandecte pana la codicile lui Napoleonu, precum si că cu

inmultirea scolelor trebuescu carti scolastice in toate ramurile sciintielor. Preste acăsta, multimea de acte diplomatice care vinu in vieti'a publica a unui statu, ceru traducere exacta, fidele si totusi bine intielesa. Se astepte tiér'a, pana ce voru veni literatii ei totu cu originale? Ar fi trebuitu se astepte celu pucinu vreo 50 de ani. Dara Cusa tacuse si una experientia forte neplacuta cu traductorii din dilele sale. Elu le comissee se traduca codicile Napoleonu, nu din latinesce ori grecesce, ci numai din francesce; unele parti inse esira traduse asia de reu, in catus astadi advocatii si judecatorii cauta se ia originalulu in ajutoriu. Atunci Cusa nacajitu le dise: Éca premiu dela mine: invetiatu a traduce bine, că nu sciti.

S'a intemplatu de nenumerate-ori in vieti'a poporului, că unii articlui de lege, unu actu publicu sēu privatu, tractate, contracte, carti de baptismu sēu de cununia, obligatiuni, atestate etc. traduse falsu ori incurcatu, ori cu defecte, cu esmissioni, au costat pe omeni avere, anore si vieti'a, pe unele tieri libertatea loru.

„Dara comisiunile societatiei academicie sunt prea rigorose si pedante.“ Cei carii vorbescu si scriu asia, n'au prinsu in man'a loru nici-odata Analile societatiei academicice, că se vedia temeiurile aceloru comisiuni, pentru care s'a simtitu obligate in consciintia a respinge mai multe traductiuni in cursulu anilor. In anulu acesta inca s'a respinsu. Pentru că aceia, carii n'au Analile, se cunoscă cauzele respingerei, vomu reproduce aici una critica asupra traductiunilor din Plutarchu, facuta de referente Al. Odobescu, carui numai pedanteria nu i se poate inputa. Acea critica se afla alaturata la processulu verbale alu siedentiei din 1. Septembre 1877. Noi o recomandam cu totu de adinsulu literatiloru, fora inse că se subscriemu tocma toate exemplele pe care le aduce dn. Odobescu anume la manuscriptulu lit. A., éra de alta parte reflectam pe lectori la lips'a de gramatica si orthographia in manuscriptulu A. Sunt si la noi căteva cestiuni de gramatica si orthographia, care voru mai remanea inca multu timpu sub discussiune, sub judice lis est; dara preste mai multe au treccutu inca parentii nostrii; éra altele sunt asia de limpedi, usioare de intielesu, in catus neobser-

varea reguleloru celor mai naturali te pune la mirare. Toti dacoromanii pronuntia infinit. de a 2 si 3 conj. limpede: avere, vedere, putere; facere, cu e in penultim'a; cu tóte acestea Sarsaila scrie având, vâzând, putând, facând. Toti romanii sciu, că ei nu au prepositiune séu afixu am, âm, nici um, si totusi elu scrie âmpodobit, umplut; éra din tragere face tregând, si pe strînsu (strîngu, strîngere = stringo, is, ere) ilu scrie strans. Dárá se trece mu preste acestea miserii si se damu cuventulu comisiunei si respective dlui Odobescu.

Raportulu comisiunei insarcinata cu esaminarea manuscriseloru venite la concursu pentru autorii eleni.
(Plutarchu).

Domniloru!

Este alu sieptelea anu acumu de candu, dandu neintrerupta urmare unei mesuri ce s'a luatu de catra societatea academica, in sessiunea ei din 1871, se pune la concursu, intre alti autori eleni si latini, unu specime de traductiune romana de pre „vietiele barbatiloru ilustri“ ale lui Plutarchu.

Cati-va dintre anticii scriitori, propusi spre traductiune, si anume Cesare, Sallustiu, Cicerone si Dione Cassiu, 'si au gasit u pana acum, — de si in cumpene camu nestatornice, — interpreti, carora societatea nostra a crediutu că le pote incredintia sarcin'a de a traduce pe romanesce eugetarile si sti-lulu aceloru venerabili modele.

Pentru istoriculu din Cheronea, faptulu nu s'a infacisiatu inea, si aci imi propunu, domniloru, in numele comisiunei examinatore de estimpu, ale carrei idei mi s'a oferitu favoreea de a vi le transmite, se ve espunu causele, carora noi amu atribuitu aceasta restriste prelungita a multu si cu dreptu laudatului biografatu alu anticitatei.

Aceste cause suntu de o indoita natura:

Unele generali, adeca atingatore de ori-ce traducere a clasiloru vechi, in limb'a romanésca, si, prin urmare, constituindu, — de amu poté dice asia, — chiaru teori'a pe care se intemeiadu sistem'a de traducere, preconisata de societatea nostra; altele privescu de adreptulu pe uniculu scriitoriu elenu, carele a fostu representatu estu-timpu, la concursurile propuse de noi, prin patru diferite specimene de traductiune.

Tóte aceste specimene, fiindu sosite la timpu, s'a luatu in cercetare de catra d-nii I. Ghic'a, G. Sionu, I. Caragiani si de subscrisulu — că-ci din nefericire alu cincilea membru alu comisiunei, dn. Papadopolu-Callimachu n'a sositu inca spre a luá parte la lucrările nostre.

Clasificarea loru s'a mantienutu sub urmatorele patru rubrice:

Manuscriptulu liter'a A. cu devis'a: „Οἶ πολλοὶ τὴν μέν ἀληθευτὴν αγνοοῦσι, πρός δὲ τὴν δόξαν απροβλέποντες.“ (Isocrate).

Ms. lit. B. cu devis'a: „A usuá in scrierea romana numai literile cate se aud in pronuntiare.“ (Traducatorulu).

Ms. lit. C. cu devis'a: „Τοις χρησέσθω και ἀγαθὸς ἄνδρας δεῖ τῶν μέν προεγενημένων μεμνῆσθαι, τα δε ἐνεστῶτα πράττειν περι δὲ τῶν μελλόντων γιλάττεσθαι.“

Ms. lit. D. cu devis'a: „Δόκιμος τὰ πάντα ζηλεύειν, εἰ μὴ πρὸς χρεὰν, ἀλλὰ πρὸς χάρων.“

Mai nainte inse de ve aratá intru catu si intru ce, fia-care din aceste patru incercari, luata in parte, sta mai pre josu de prototypulu unei bune traduceri in limb'a nostra si de modelulu literariu, pe care ele au de scopu a ni'lui imbracá romanesce, ierte-mi-se a reinprospetá aci — mai cu séma pentru usulu concurrentilor viitori — ideile pe cari in aceeasi calitate de raportoru alu unei asemene comisiuni, amu avutu onore a le espune dinaintea d-vostra, in sessiunea de acumu trei ani.

Apoi, me voiu cercá se invederediu, de ce neasemuita importantia este, atatu pentru o limba ce cauta a se desvoltá, catu si pentru o natiune ce cauta a se intari, noroculu de a posede o traductiune perfecta, literaria si totu-odata poporana, a „vietieloru“ lui Plutarchu.

Candu, la sfersitu, vomu dovedi că noi, cestia din comisiune, fara de nici o precugetata partinire, amu mesuratu scrupulosu mustrele ce ni s'aui presentatu, cu amendoue aceste temeinice dreptarie, atunci suntu inereditiatu că veti recunoscere cu totii, domniloru, că verdictulu ce avemu a ve propune nu este nici pré aspru, nici presumptiosu, nici fara de puternice cuvinte.

Acumu trei anu, domniloru, amu avutu tericit'a ocasiune de a constatá unu progresu printre concurrentii nostri la traducerile de pre autorii classici; si atunci, amu socotitu că va fi indestulu, pentru a'i intari pe acea cale, de a le insemná, nu atatu órecari gresielii de amenunte ce comitéu in lucrarile loru, catu pericolele de cari, traducindu, avéu a se feri, că se ajunga a da publicului nostru versiuni demne de a popularisá printre cetitorii romani, marile modele ale anticitatii.

Óre, cele ce amu disu atunci, n'au petrunsu indestulu prin marginita publicitate a analelor nostra, pana la concurrentii de estu-timpu? Séu că, vediendu in sinulu societatii academice unele tendintie camu unilateral, (in filologia, buna-óra), au socotitu că a-celea ar' fi avendu printre noi mai multa favore de catu cumpatulu de limb'a si de cuvinte, pe care marea nostra majoritate l'a intrebuintiatu pentru sine si l'a recomandatu pururea scriitorilor romani?

Că se declaramu inca odata, si cu taria, ceea ce ceremu dela traductorii de autori clasici, me voiu decide a repeti cuvintele pe carii d-vostra le-atii aprobatu pe deplinu, in raportulu mai susu citatu, si cari suntu cele urmatore*):

*) A se vedé raportulu publicatu in volumulu alu VII din analale societatei pag. 121 si urmatore, unde s'a stricatu la tipariu mai multe erori, cari preschimba chiaru si intielesulu fraseloru.

II.

Tienendu de séma fluctuationile la cari limb'a nostra este inca espusa in procesulu ei de limpedire, sciindu catu de greu este a se feri cineva, atatu de essageratiunile ademenitóre ale sistemelor limbistice, catu si de incorectiunile consantite de usulu dilnicu alu vorbirei si alu tiparului romanescu, ne este óre permisu, domniloru, a cere dela scriitorii romani, — pre cari datoria si dorintia nostra ne ducu a-i imbarbatá la lucrari literarie, o perfectiune de stilu classicu, totu-déun'a in raportu cu aceea a autorului, pre care ei au a'lui romaní? Se cugetamu éra apoi, că chiar' si literaturile cele mai bine cultivate ale Europei moderne possedu pucine, fórte pucine traductiuni perfecte de pre autorii antici.

Adeverulu e, că dificultatea unei traduceri crește in proporțiune cu diferenția ce esiste intre vocabulariele, sintasile si constructiunile bine intemeiate si bine statornicite a doue limbe, ce se incéreca la lupta infratitóre a traductiunei; asia dara ca principiu general, se poate dice că, cu catu o limba are cuvinte si regule mai temeinicu stabilite, cu catu ea a ajuns a fi mai de sinesi statatóre; cu atatu ea este mai pucinu printioasa, mai pucinu inlesnitóre la traductiuni dintr'o limba rivale; si din contra, limbele nu asia de totu formate, limbele inca slabe si sarace, dara cari inse aspira la inavutire, au si folosu si indemanare de a se mladia, prin midiu'oculu traduceriloru, dupa chipulu si dupa asemenarea limbelor celor mai corecte.

Acest'a este fora indoiéla, casulu limbei nostre, si pentru aceea mai cu séma, se o declaramu inca odata, domniloru, staruim noi asia tare, că se indemuam pre scriitorii nostri, la dese si inmultite cercari de transferire a modelor antice, in limb'a romanésca.

Pentru că se atingemu inse scopulu si se facemua că traductiunile propuse si premiate de societatea academică se fia cu adeveratu folositóre la inavutirea bunei literaturi romane, nu credu că potem de-o camu-data cere dela concurrenti altu ceva decatul:

Mai antaiu, că ei se se petrunda bine de intielesulu autorului, ce le sta in facia, fora că se nesocotésca nici un'a din nuantiele, une-ori fórte delicate, ale cuvintelor si ale fraselor;

Apoi că ei se se silésca a reprezentá pre romanesc, in modu claru si cu fidelitate, atatu intielesulu generale alu fraseloru si cuvintelor, catu si tota acea minunata varietate de nuantie, cari suntu podob'a cea mai admirabile a frumóselor si maiestritelor limb' antice;

In fine, că ei se nu pérda si se nu rasipésca cu totulu, in acea stramutare a materiei, a ideilor si a impressiunilor straine, pre romania, caracterele cari constituiesc insasi originalitatea limbii nostre, semnele distinctive, cari facu dintr'ens'a o fintia limbistica a-parte, in cate-va cuvinte, se nu nesocotésca nici calitatile, nici virtutea, nici farmecul ei propriu.

Deca, dupa experientiele facute intr'unu sîru de mai multi ani, vomu cauta astadi principalele defecte la cari se afla mai cu séma espusi traductorii nostri in raportu cu fia-care din aceste trei norme, pre cari in modu tacitu Societatea le a fostu impusul chiaru din diu'a candu, pentru antai'a data, a deschis carier'a concurselor de traduceri si pe cari apoi ea le a delineat dupa fia-care concursu; déca vomu face astadi unu inventariu substantiale si explicitu alu pericolelor traductiunilor, credemua că astu-feliu ne vomu fi indeplinitu cu totulu datoria nostra pentru viitoriu, si că de acumu inainte, la fia-care noua proba ce se va presenta, rolul societatei se va poté margini intru a constatá numai, pana la ce punctu nouii concurrenti au potutu si au sciatu se se ferésca de primejdiele, pre care noi le vomu fi aretatu că semenate in calea loru.

Astu-feliu standu lucrurile, este de ajunsu, domniloru, ca in cate-va trassure generali, se schitiamu aici, odata pentru totu periodulu actuale alu culturei nostre filologice si literarie, cari suntu pericolele ce trebuesc ocolite de catra scriitorii romani, in calea unde ei urmarescu, traducându'i, pre autorii elini si latini.

Mai inainte de tóte, amu mai disu-o, se cade că traductorulu se cunoscă, si se cunoscă bine, limb'a din care se apuca a traduce, asia de bine, in catu se nu'i scape nici un'a din acele delicate nuantie ale intielesului cuvintelor, nici un'a din acele constructiuni sintactice cari facu se variedie pana la infinitu tendenti'a principale a conceptului unei frase. Ar fi negresitul a cere prea multu, déca amu pretinde că, in lupta traducerei, elu se nu intre cu alta arma, decatul cu acelea pre cari i le dau cunoșintele sale limbistice, dar mai inainte dobandite; dara inse nu este mai pucinu adeveratu, că o traducere basata numai pre neincetate cautari in dictionariu, pre continute resfoiri prin gramaticę, pre ajutorie mereu imprumutate dela traduceri in alte limbe moderne, acea traducere nu poate nici odata se fia nici o reproducere esacta a autorului tradusul, nici o opera literaria in limb'a traductorului. Punctulu de atacu, catra care privirea traductorului va se fia directu întintita, este insusi testulu autorului anticu, si numai acelu testu; de aceea, mai inainte de a'lui atacá, zelosulu traductor se'si cerce bine poterile, se se incredintiedie bine, daca se afla in stare de a invinge dificultatile limbii originalului, chiaru si fora de ajutorie straine; si numai atunci, candu va fi siguru că limb'a si stilul autorului de tradusul nu continu pentru densulu prea numeróse arcane, atunci numai se cutedie a se apucá de lucru, ajutorandu-se, in modu accesoriu, cu dictionariele cele mai complete, cu scholiele si adnotatiunile cele mai erudite, cu traducerile cele mai perfecte.

Asemenea ajutorintie suntu chiaru si de recomandatul acelor'a cari intielegu bine pre autori si fora de sprijinul loru; din confruntarea unui materiale

variatiu, se nasce o critica ce va avea mai adese rezultate folositore pentru noua traductiune.

Ceea ce este linpede si lamuritu in mintea omului, elu poate se'lu si esprime cu claritate si cu precisiune. Aceasta axioma a logicei literarie este totu asia de adeverata in privintia traductorului, catu si a scriitorului, carele dela sinesi compune. Daca acestui-a se cere ca se'si lamurésca propriile sale cugetari mai inainte de a le enuntia, celalaltu trebuie se se petrunda bine de gândurile modelului seu, se'si insusiésca totu complexulu de idei ce se vedu si se stravedu in stilul lui. Candu va fi capatatu acestu daru, cu care studiulu singuru ilu poate indiestrá, sarcin'a i va fi fórtate impucinata. Elu va sci cu cine are a face; cunoscându'si poterile si subtilatile modelului seu, pretiuindu'i frumsetiele si cumpanindu'i slabitiunile, unic'a lui grigie de tradactoru va remanea a fi, cumu mai bine se le stramute, tóte nevetamate, tóte viue, in limb'a noua, d'asupra' caria elu voiesc se altoiésca anticulu modelu.

Aci nasce fora indoiéla adeverat'a lupta. Lupt'a se arata negresitu grea si pericolosa celui ce n'are la indemana decatu o arma slaba, imperfecta si stangacia. La prim'a incercare, la primulu atacu, ficare se va spaimentá de neputintiele sale; dara, se nu se amagésca cutediatorulu luptatoriu, se nu'si pérda curagiulu. In mii de casuri, chiaru acea nestatornicita flessibilitate a elementului plapandu de care elu dispune, i va veni intru ajutoriu; ea i va permite a urmarí de aprópe, pasu cu pasu pre trufasiu-i antagonistu; ea ilu va invetiá se'i sörba, de asiu poté dice asia, virtutea, lipindu-se de elu precumu vîsculu de stejariu; ea ilu va face se'lu invinga supuindu-i-se si asemuindu-se lui, precumu odinióra:

Grecia capta ferum victorem cepit et artes
Intulit agresti Latio.

Intru acésta insinuire victoriósa a perfectiunei classice in pucinu pana acumu cultivat'a nostra limba, intr'acea buna si solida directiune, ce modelele antice potu da nascündei nostre literature, constau principalele folose didactice ce avemu se tragemu din traducerile pre cari societatea academica le propune; asia dara se nu fuga aspirantele la premiele nostre de temere, ce preocupa mai cu séma pe francesi, ca va sta prea multu aprópe de modelu, ca va fi prea multu servile in traducerea lui; din contra, traductorii romani se nu pérda nici o ocasiuue priintioasa de a remané fideli constructiuniloru fraseologice antice; de cate-ori ei voru simti inse ca, facündu astu-feliu, intielesulu frasei nu se perde pe romanesce. Candu se presenta dara asemenei casuri, se se ferésca mai alesu si cu totu deadinsulu a traduce prin perifrasii imprumutate din alte limbe straine, ceea ce ar' fi si mai claru si mai simplu, daca s'ar' fi mantinutu fras'a, conforma cu teestulu originale.

E sciatu ca junele studiosu dela invetiatoriulu bunu mai multu castiga, si cine poate fi mai bunu invetiatoriu pentru limb'a nostra, asia spornicu si

asia feluritu vlastarita, decatu scierile classice ale anticitatei?

Nu e reu, o repetim, ca traductorulu romanu se consulte si pre cei cari, inainte de densulu, s'au incercat a interpretá in limbe moderne, pre autorii vechi; dara catu de indemanatice si catu de experimentati ar' fi aceia, nu se cuvine ca noulu cercatoriu se'i ia orbesce dreptu caleuse, si, urmandu potec'a loru laturasia si poate chiar' mai linu asternuta, se parasésca calea cea larga si adese mai accidentata a teestului originale.

Insistemus asupra' acestui consiliu, ca-ci ne-amu potutu cam desu incredintia cumu-ca, in momentele de oboséla ale anevoisoiei loru sarcine, unii din concurrentii nostri cei mai meritosi, ilu punu cam lesne la uitare. Le aducemus dara aminte, ca este cu potintia a face intr'altu-feliu, si daca nu e mai usioru, in ori-ce casu, este mai bine.

Ceea-ce este si mai pucinu usioru, chiarn pentru cei cari sciu bine limb'a din care traducu, pentru cei cari se tinu strinsu legati de intielesulu autorului si cari se silescu a reproduce cu esactitate tóte ideile, tóte nuantiele stilului seu, este de a scrie totu-de-odata si frumosu romanesce. Cu tóte acestea inse, acést'a este a trei-a si poate cea mai de toti simtita si pretiuita conditiune a unei bune traduceri.

Ce folosesce in adeveru publicului cetitoriu, daca unu eruditu, carele netagaduitu cunosc fórtate bine limbele antice si poate chiar' gustá in sinesi tóte finetiele scieriloru classice, s'a opintitu a transvasá — mi-asiu fi permis u dice indata, a pritoci, de n'ar' fi fostu vorba de nobilele creatiuni ale geniului antieci, a scalambá celu pucinu, acele creatiuni intr'o limba triviale seu extravagante, greoia seu pretentioasa?

Cartile se seriupre a fi cetite, si numai acele cetiri potu fi profitabili cetitoriu, pe care elu le intielege si cari, contienendu idei sanetóse, presentate intr'unu modu logicu, suntu scrisse intr'o limba de toti priceputa, de toti gustata, intr'o limba care nici desgusta mintea prin formele si expresiunile ei pocite si injosite, nici ostenesce prin a ei fraseologia nomolosa si incalcita, nici o spaimenta prin netrebuintiose si nejustificabili innovatiuni.

Éta dara o noua sfra de stanci, printre cari traductorulu cauta se'si prefere vasulu, fora de a'lui pericolitá, isbindu'lui prea tare de vre-un'a din ele. Aceste pericule cari se infaciédia in totu-déun'a asia amenintiatore, pre catu ele adese se arata pline de inlesniri si de adimeniri, suntu provincialismii seu formele si expresiunile necorecte, cari se intrebuintiéda numai in cate-va localitati, cu despretiulu bunului usu mai generale; suntu vulgaritatile seu creatiunile hibride ale graiului poporanu si familiare, cari adese suntu si contrarie spiritului limbei nationale; suntu platinudinile de stilu seu lipsa de vigore, de elegantia si de correctiune in alegerea cuvintelor, si mai alesu in constructiunea frasilor, cari se des-

trama si se impletește fără sporiu și fără gustu; suntu archaismii nevoiosi său cuvintele sterpe, cari au imbetranit și au reposat, fora de a lasa sementia în limbă cea viua; suntu în fine neologismii prisori, său formele și vorbele din nou create, cari, pe lângă dificultatea de inteleșu ce prezintă cetitorului, mai au și neieratatu pecatu de a fi faurite fără de necesitate practica, său numai dintr'ână simplu capritiu, său chiar și că o consecinția riguroasă a unei sisteme personale de reformă limbistică.

Asia dă traductorului i se cere să fie lămpede, corectu, elegante, bine cumpănat și mai cu séma intelectibilă în limbă sa; cautându forme literare, elu nu trebuie să scape din vedere nici puritatea nici demnitatea stilului, dă nici folosul ce potu trage cetitorii din claritatea cartii lui. Cu catu voru și ideile mai simplu și mai lamurită espuse, cu atat ele voru și mai aprețuite și mai spornicu semenate în inimă lectorului; cu catu cuvintele voru mai alese, cu atat' ele și voru sustiné mintea în sfere mai nobili și mai înalte; cu catu mai multu voru lipsi din limba dicteri subrede, gărvovite și scapetate; cu catu mai puținu voru resari într'ens'a superfluitatiuni neologiste, cu atat scriitoriu va și mai gustat de publicu și totu-deodata mai folositoru și limbei și literaturăi naionale.

In perioadele cele mari ale culturii omenesci, scriitorii cei buni au fostu luminatorii epocii loru, ei au scrisu pentru omenii din timpul loru; au scrisu că se fia pricoputi de densii, și numai astfelui au reusită a face, că ródele respondite de ei, în timpul vietuirei, se se resfranga și asupr'a de partatei posteritatii.

A scrie limbă trecutului, este unu jocu retrospectivu, o petrecere de anticariu, care, chiar' candu și perfacta executata, remane a multiam numai pre unu fórte micu numeru de amatori.

A voi din contra, se scrie cineva limbă viitorului, este o utopia fără de nici unu temeu, este a cercă după calcule ilusorie, viitoriul limbei, precum necromantii și vrajitorii cercă, în zodie și cu bobii viitoriulu sufletelor.

In cate-va cuvinte vomu dice dă, adresandu-ne catra acei din studiosii romani, cari voru voi se traduca pre limbă loru scriitori clasici, că ei trebuie mai antaiu se cunoșca bine ambele limbe pre care voru să le pună în luptă, și apoi se nu uite, că tîndu-se pre catu se poate mai alatura cu textul original, ei au datoria de a scrie o limbă romanescă alăsa, dă totu-deodata și intelésă."

La acésta lungă repetire a diselor noastre de acumu trei ani, abia daca ne mai remane astădi să mai adaogam ceva; și acésta ar' fi: că nimici nu se crede datoriu a privi marea lucrare lexicografica, ce éstimpu să terminat sub auspiciile societății academice romane, că contienătore a limbii pe care noi o impunem său o recomandam scriitorilor romani.

Acea lucrare prezintă numai o laborioasă și

chiaru meritósa adunatura de materialuri, pe cari societatea nostra încă nu a cernut'o, că se aléga dintr'ens'a graulu și plév'a; pe care societatea nostra încă nu a indeplinit'o cu toate lipsurile ce se voru fi simtiendu într'ens'a; pe care, vorba curată, societatea nostra nu și-a insusit'o catu de pucinu, și nu voiesce de locu se o prezente publicului că ultimul si unicul seu cuventu asupr'a tesaureloru limbii naionale.

Se nu credea dări nimeni, că are dreptulu și datoria a culege numai din proiectulu de dictionar, elementele filologice, cu care ne poate multiam.

Societatea academică română se mandresce cu vointia și cu dorinta de a trai în deplina intelegeră cu poporul român și cu limbă lui. El i place dări mai cu séma, acea romanescă, care e dulce și placuta la audiu și la inteleșul tuturor românilor.

Deci, candu i se infacișidă specimene de traducători de pre clasici antici, ea se preocupă mai alesu, că, pe lângă o bună intelegeră a teostului original, limbă în care elu se află reprobusu, se fia în stare de a nu respinge pe cetitori, prin forme i insolite, dela drépt'a pretiure și gustare a comorilor literarii, pe cari acele traduceri voiescă și le desveli.

(Va urmă.)

Epișole de ale repausatilor.

(Urmare.)

Corespondinție și documente presidiali strictu secreta. Dupa revoluțiunile cele multe europene din anii 1848 și 1849, anul următoriu 1850 a fostu și elu unul din cei mai agitați în istoria Europei. Anume în imperiul Austriei toate lucrurile era puse pe simcoea sabiei. Eruptiunea unui bellu austro-prusianu amerintă pe fia-care di; elu fu evitată numai că prin minune, după ce unele anteposturi se și lovisera. Magiarii emigrati era decisi a reveni și a pune de nou tiér'a în flacari; ei înse și propusesera a castiga de astă-dată și pe romani în partea loru. Guvernul austriacu aflașe de planulu loru, și se temea că va scapa pe romani. Din acésta cauza și pentru că denuntatiile dela Sibiu curgea că ploia, toti romani fără distincțiune fusera pusi sub strictă privighiare. Dări și barbatii nostrii cei mai devotati causei noastre celei sante privighia cu neadormire, că se abata furtunile dela natiune, prin urmare se și scotia la lumina toate intrigile și cursele căte nici se punea. Una din problemele noastre era, că se demascam pe denuntanti, era alta, că se descoperim planurile secrete, în Sibiu, în Viena și pe airea. Din căte se descoperia, se tramitea și incocă, pe cătu se potea cu post'a, pre cătu nu, pe alte cali. Din toate căte ne venira la cunoștinția în originalu său în copia pe a. 1850, facem aci locu la urmatòrie.

Raportulu maiorului Teutsch (de nationalitate sas) despre tienut'a magiarilor si a romanilor tramsu dela Sibiu prin Gav. Munténu inainte de a se muta la Brasiovu.

„Major Teutsch, Commandant des 23. Jägerbataillons bemerkte in seiner Relation über den Marsch von Karlsburg nach M. Vásárhely Folgendes bezüglich der Stimmung des Volkes in jenen Landstrichen.

„Die ungarischen Edelleute sind es hauptsächlich, welche unter den Romanen absurde, jedoch für das gemeine Volk beunruhigende Nachrichten verbreiten; solches dürfte aber seltener aus böswilliger Absicht, als deshalb geschehen, um letzteres einzuschüchtern und dadurch die eigene Sicherheit zu erzielen, da das Bewusstsein der verübten Gewaltthätigkeiten während der Insurrection bei vielen die Besorgniss erregt, dass die Beschädigten zur Eutgeltung nunmehr Rache zu üben geneigt sind. Dies auch die Ursache, dass dieselben mit grosser Uebertreibung ihr Eigenthum und ihre persönliche Sicherheit als durch die Romanen sehr gefährdet darstellen, während eine gegründete Besorgniss hiezu in den Gegenden, die das Bataillon bei seinem Marsche berührte, durchaus nicht zu bemerken war.

Eine aufgeregte Stimmung des Volkes ist durchaus nicht zu bemerken, weder vorhanden, vielmehr wünscht selbes allgemeine Ruhe und sieht mit Vertrauen den Anordnungen der kaiserlichen Regierung entgegen.

Von einigen Romanen hört man zwar die Frage aufwerfen: ob die Grundstücke der rebellischen ungarischen Edelleute nicht unter das Volk würden aufgetheilt werden? Solche lassen sich jedoch leicht belehren, und es sind dies bei denselben gegenwärtig noch nichts als Fragen und Aeusserungen ohne aller Consequenz.“

E de prisosu a'ti mai spune tie, că tu n'ai se-lu publici acestu extractu in form'a acesta, ci se'l formuledi intr'o corespondintia data dela Murasiu si se'l comentedi cunu numai tu poti sci.

NB. Astadi vení dela Blasiu dn. Cipariu si de aici apoi o se plece la Vien'a.

Bucovin'a e oprita numai in Moldov'a.

Articolulu ce'lui vei lucra din acestu extractu ar fi bine se'lui trimiti si lui Hurmuzachi.

1850. Ianuariu. Gav. Munteanu.

Sumariulu unui protocolu presidiale secretu alu gubernatorului br. Wohlgemuth.

Stadthauptmannschaft Kroustadt. Versammlung der Romänen zur Wahl von Deputirten. — Andreas Deak Anzeige über Romänen. — Eustachius Pap. — Einvernehmen in der Walachei. — Iancu. — Maiorescu. — Kornya Anna. — Baritz, Zeitungs-Redacteur.

Numele din acestu sumariu se esplica asta: Andreiu Deacu, fostu militariu, omu destulu de sim-

plu, pe atunci docente in Sacele, era pusu că se denuntie lucruri din Brasiovu. Eustathiu Popu, translator romanescu la magistratulu din Brasiovu, omu si mai simplu si unu epicureu, avea se denuntie lucruri romanesci din Romani'a. Ana Cornea, verisiora după mama a lui G. Baritiu, stă in prepusu, că ar intretienea comunicatiuni secrete intre veru-seu cu romanii de pe la Turd'a, Reginu etc. Iancu, Maiorescu, Baritiu era intre cei supraveghiat, pana ce pe acestu din urma'lu si inchisera in Dec. 1851 pe optudile la polit'a de statu, sub unu protestu de nimicu.

Mai absurde si decâtua acestea era denuntatiunile coprinse in urmator'a relatiune presidiale venita dela Coronini lui Wohlgemuth, transmisa de către acesta la Vien'a, cadiuta acolo in man'a lui Ioan Maiorescu, care apoi mi-o inaintă incóce.

„Mai doresci a sci, cătu se studescu amicii si de o parte si de alta a ne ajuta la guberniu? Éca aici unu actu. — Dela Wohlgemuth venisera mai nainte de 2 ori de aceste. Dar ce se mai facu vorbe? Éca ti-lu copiez din vorba in vorba. Se'lui arati si Po-pasului:“

„An das Praesidium des k. k. löblichen Landes-Militär-Commando in Siebenbürgen.

Temesvár am 17. Aug. 1850.

Das Ministerium des Innern hat unterm 8. v. M. den Wunsch der walachischen Regierung mir zur Kenntniss gebracht, die compromittirten Walachen, so sich auf österreichischem Gebiete und namentlich in dem Badeorte Mehadia befinden, einer Beobachtung zu unterziehen. Indem ich die Polizeiorgane zur eindringlichsten Beaufsichtigung der ausgewiesenen Walachen im Sinne des Ministeriums angewiesen habe, und bis in jüngster Zeit keine Wahrnehmungen, die den Schein einer besondern Thätigkeit folgern liessen, in Erfahrung bringen konnte, ist mir denn durch das ebenfalls aufgestellte Organ in Mehadia heute die Anzeige angelangt, wienach es demselben zur Kenntniss gelangt sei, dass sich von den compromittirten Walachen ein gewisser Maiorescu der ältere, Maiorescu der jüngere, Florianu, Urianos (Laurianu) der ältere, Urianos der jüngere und Aronu in Siebenbürgen, und zwar in Hermannstadt aufhalten, deren Domicil durch Aronu jedenfalls zu erfahren wäre.

Diese sämmtlichen sollen es durch irgend einen Einfluss dahin gebracht haben, dass sie jetzt Anstellungen bekleiden, und vorzüglich mit der Cultur der romanischen Sprache sich befassen (comisiunea terminologica — publicata si in Carcalechi in Bucuresci, a facutu sange reu in Bucuresci — hinc . . .) und in einem lebhaften Verkehr mit der Walachei stehen.

Ich erlaube mir das löbl. Präsidium hierauf aufmerksam zu machen, und bin gemeint, dass es dem Herrn Minister des Innern, Dr. Bach (sic), dem ich unter einem berichte, wünschenswerth wäre, etwaige

nähtere Daten über diese Individuen in Erfahrung zu bringen.

Coronini mp.
FML.

„Politi'a din mandatulu ministeriului cercetédia acum, ori a si cercetatu prin Dobranu.“

I. M.

Adeca si pe atunci se facea denuntatiuni nu numai minciunóse, ci si absurde cu ridicat'a. Dara inemicii romanilor avea mari temeiuri că se denuntie si se inferedie barbatesce pe romani, că-ci tocma pe atunci se lucrá in Vien'a la proiecte de reorganisarea tierei, prin urmare si de intrarea romanilor in drepturi constitutionali. Din nefericire, in acelasiu anu se si pornisera atàtu lupte eclesiastice intre clase de ómeni si popóra de aceeasi confessiune, cumu romani si serbi, magiari si slavaci, cătu si lupte confessiunali, cumu intre uniti si neutiti, catholici si calvini. Urmatóriele schitie ale lui Maiorescu stracurate incóce in acelasiu anu, inse fóra datu, arunca ceva lumina preste acelea miserii. Eta-le.

„Pe episcopulu l'amu intrebatu denea-ori candu pléca. Nu scie, ilu tienu aci ametítu ca pe toti. Cu barbatii de incredere se desbate acum legea comunala pentru Ardealu. Lucrurile pentru noi nu stau bine. Cum ti-am scrisu, cademu de o parte sub sasi, de alta sub magiari. La asta din urma sunt vinnuti nu Branu, care singuru intre cei patru a lipsit, ci póté Dunca, Manu si Aldulea, carii in proiectulu de a ne baga numai cu magiaríi intr'o dieta, nu vediura nici unu reu, ci se multiamira si intielesera cu Keményi, pana le-am deschis eu ochii. Branu n'a fostu acolo atunci. Apoi cum ti-am fostu scrisu, ne-am tatajut si in 2 parti. Barnutiu si L. si o parte a tinerimei tienu, ca déca nu castigam totu ce am cerutu, mai bine se nu castigam nimica. — Se fumu mai bine toti reu, decâtua căti-va mai bine, altii mai reu. In desbaterile ce amu avutu pentru aceste, eu am aparatu cu focu, se seapamu cătu potemu, ca cu ajutoriulu acestuia se seapamu apoi cu incetulu si restulu. Se inneca 10 frati: déca nu potu scapa pe toti 10, se nu scape nici pe 8, 6, 5, 4? Asta e tem'a mea! Episcopii, deputatii ce mai sunt si barbatii de incredere au trecutu in partea mea. Dar desbinarea nu face nici unu reu: ca barbatii de incredere au datu parerea dupa mine, — eu am sti-lisato; — dar se vede, că nu se uita nimeni la ea. In diet'a de Clusiu (Sachsenland va avea pe a sa) din 72 deputati, 36 für die Höchstbesteuerten und die Städte, intre carii noi nu vomu bagá nici unu deputatu, 36 pentru Landgemeinden, unde ne sta compact'a massa a secuimeei contra. Summa summarum: aci subjugati magiarismului, rusinati reu . . . Se vede ca se temu de ur'a romanilor asupra sasiloru, si voru se o derive ér' asupra magiariloru, ca se ne mancamu unii pe altii. — Planulu lui Heufler

esitu din conferint'a ministriloru si mai bine de o luna la Maiestate (Aici marginea scrisorei e rupta si perdata, dara e vorba de scóle).

Despre alegere de episcopu la Blasius in loculu lui Ioanu Lemeni.

Frate! Tu scii că noi amu datu o hartia la ministeriula intregu in contr'a conchiamarei vicariului blasianu — la sinodu numai din preoti. Recursulu era facutu numai latinesce de Cipariu. Amu avutu noi cuvinte pentru care l'amu pusu se'lu faca elu. Acestu recursu se asternu subserisu si de Cipariu. Pe urma ne determinaramu a face unu protestu in contr'a presumtiunilor primatelui si in contr'a romanocatol. si jus metropoliticum. Cipariu a facutu si protestulu totu latinesce; dar' candu ad fractionem panis, amu datu noi mai nainte de urme că totu cuprinsulu, nesciindu cumu se'si resbune de comitetu si partid'a natiunale, a facutu plangere in intielegere cu Erdelyi la Strigoniu, că deputatiunea sub influenti'a episcopului Siagun'a ambla se strice unirea, si ceru ajutoriulu primatelui, că alu unui metropolitul alu romaniloru! De aici presumtiunea lui Scitovsky*). — Dupace gubernatoriulu a propusu pe comitetu spre remuneratiune, si s'a determinatu a li se dá, cine scie? pe semne Josika? ori altulu? din partid'a loru, a facutu pe ministeriu că se cerceteze in Blasius la vicariu si capitulu, ce ómeni suntu cutare? Capitulu se apuca se ne faga pe toti — de si eu n'am fostu in comitetu, revolutionari, turbatori etc. Eu nu dorescu acumu, decatut se se deschida pucintelu ori columnele Bucovinei, ori ale altiei, si apoi te uita la mine.

Noi amu trimisu sinodului copia de ambe hartiile date la ministeriu in caus'a eclesiastica.

I. M.

Romanii si serbii.

„Caus'a natiunei in sinodulu serbescu de aici nu au aparat'o nimini. Cătu pentru form'a administratiunii ori guberniului eclesiasticu, se unira toti in form'a serbico-despotica. Episcopulu Siaguna mi-a spus'o in facia, că elu s'a declarat in sinodu in contra constitutiuniei sinodale dicându, că e inventiune protestantica***) Numai pop'a Genadie au luteratu că unu romanu adeveratu; dar elu in sinodu n'au avutu locu****) Inse totu sinodulu n'au avutu

*) A se vedé ticalos'a enciclica a primitelui Scitovsky plina de neadeveruri, in care adica cutédia a dice, că romanii neuniti au aprinsu satele romaniloru uniti, éra nu magiarii etc. Not'a Red.

**) In adeveru, episcopulu Andreiu fusese de acésta idea pana cătra anulu 1860; dara dupa aceea isi schimbase cu totul parerile in urmarea unui studiu mai aprofundatului institutiunilor vechi. Not'a Red.

****) Genadie Popescu, archimandritu. . Not'a Red.

nici unu resultatu; li o spune ministrulu respectiv verde. In locu de a manutine principiulu, că episcopii se se aléga de cleru si poporu, se unira si episcopii romani cu serbii, se propuna dupa datin'a serbica ei pe fitorii episcopi.

I. Maiorescu.

Frate Baritiu!

Éca o scrisore dela D. M. catra C. Alessandrina*). Este fórté superatul, că nu'i scrie d-siòra nimieu. Spune'i se'i scria. Abia dineaori plecà Laurianu cu comptulu seu la turnatoriulu de litere, că se'lu provóce se faca si elu unu computu dupa cele ce vorbise Laurianu cu elu**).

Eri am facutu o hartia catra ministeriulu cultului, că langa comissariulu ministerialu, ce s'a si trimis u Ardealu, se se trimita si unu romanu deadreptulu de aici, precum s'a trimis Schuller din partea sasiloru (pentru scóle). Astadi amu cetit'o in adunantia si s'a primitu, mane o damu.

Mai incepui astadi o hartia catra dn. Haynau, supremulu comandante alu Ungariei, pentru bietii deputati romani, ce au fostu la dieta Ungariei, din Ungaria. Eri amu fostu cu Dobranu la Escel. Sa si ne-au promisu că va avea consideratiune, dar' de Murgu da din capu. De aceea facu acumu hartia si vomu merge toti la Escel. Sa. Dar' scii ce dicea de Murgu? Cà a fostu revolutionariu in Romani'a! De altu-mentrea ei, deputatii, s'a adresatu la noi, in specie la mine, că-ci me cunoscu, unii 'mi suntu conscolari, d. e. Gozmanu. — Avemu lipsa de toti. De Murasianu mi-a parutu fórté bine; spune'i ca'i grătulezu***). Asemenea se traiésca si Iacobu a) pentru Romana — b) pentru poema relativa — c) pentru cererea libertatei de Gazeta — amu intielesu. Poem'a lui a placutu prea multu; Barnutiu o totu lauda.

A propos! Barnutiu se afla in cur'a doctorului Nicau, la institutulu „Kaltleutgeben,” nu departe de aici. Cautarea este dupa Prisnitz, cu adaosulu de unsori dela Nicau. Adeca ciarlatanulu acesta are o amestecatura de cur'a lui Prisnitz si de nisce secrete ale sale, cu care face esperimente. In dilele trecute a fostu Barnutiu aici, citatul pentru banii seminarului. A siediutu la mine $\frac{1}{2}$ de di si o nòpte. Candu a venit era bine; peste nòpte ér' reu. Totu trupulu e plinu de bube; asia e cur'a.

*) Adeca dela parintele seu generalulu George Magieru, care pe atunci petreceea óresicumu internatu la Vien'a, éra famili'a sa remasese la Brasiovu, in grija lui G. Baritiu, inpreuna cu familiile Eliadu, Telu, maioru Voinescu II. Alessandrin'a, marit. Haralampie, genial'a dama, repaus. in an. 1877. Red.

**) Se lucră pentru infintiarea unei tipografii romanescri. Red.

***) De Andreiu, că-ci se facuse translatoru. Red.

Cipariu inca a fostu citatul pentru banii dela capitolu*).

Spune la dn. Vasici inchinatiuni. Me! Aronu serie că ai fi avendu ceva cu episc. S... Asia e?**)

La ai nostri acasa sarutare la toti dnii Brasoveni complimente. Le voi face raportu despre téte.

Me grabescu.

I. M.

(Continuarea corespondentelor lui Ioanu Maiorescu din a. 1850, pre candu se sugrumase Gazet'a, si chiaru pre càtu nu era sugrumata, cele mai multe informatiuni coprinse in acestea scrisori nu s'ar fi potutu publica, éra càteva din ele nici-decumu nu trebuea se se publice.

Raportulu lui Axente. Originea statutelor pentru Reuniunea femeilor romane. Alta caletoria la Vien'a. Despre furtulu celoru 50 de st. lemne in Orasteia.***)

Frate Baritiu!

Sibiuu, 8/20 Ian. 1850. In diu'a in care ti am scrisu, joi ce a trecutu septeman'a, ochiul meu era binisioru inflamatu. Dupa scrisórea cătra tine, m'am apucat de raportulu lui Axentie si am lucratu pana la miédia-di. N'am mai potutu. Am chiamatu unu doctoru si m'am pusu din diua aceea in patu. 3 dile si 3 nopti am totu asudatu in patu; alte 5 dile am siediutu marginitu in casa; prin urmare n'am potutu fi la mas'a episcopului data intelligentie romane. De asta mi-a parutu prea multu reu. La raportulu lui Axentie am mai lucratu eu si bolnavu, am mai dictat din patu si de pe scaunu, au mai tradusu Cipariu, Aaronu si Dunc'a. Nu e stilu uniformu; mi-a fostu peste putintia se aducu acésta uniformitate, că-ci ar fi trebuitu se ilu prescriu mai totu. Acum e copiatu; dar' Axentiu a plecatu aséra rapede, fara a'l'u subscrie!

Statutele Reuniunei, totu din caus'a aceea au intardiatu; dar' mi-amu esplicatul ideile, ce le cunosceti din Brasiovu, lui Aaronu, si elu mi le-a formulat, precum vedi, la care amu mai ciopliti ceva.

Dar' eu disesemu se le impartia in capitule, ori articuli, specificandu lucrurile; inse nu face nimicu; lucrulu s'a pusu.

Mai adaogati si voi. — Publicati statutele. — Cetreti voia dela gubernatorulu, alaturandu statutele.

Puneti pe soci'a mea cu 10 fl. M., si i veti primi dela Costache, voi ordina eu.

*) Adeca dupa devastatiunile unguresci. Not'a Red.

**) Toema din contra, pe atunci me mai aveam de nu se pote mai bine; mai tardiu ingrijisera altii, pentru că se urmedie cele cunoscute. De altumentrea nici gubernulu nu prea potea suferi, că literatii si mai alesu publicistii se fia bine veduti de catra archierei. Chiaru si astadi domina totu acelea maxime de statu. Red.

***) Vedi Gazet'a din Ian. 1850.

Maine era se plecamu; dar' Axentie n-o facu. Daca nu va veni maine, plecamu cu alta carutia poimane la Blasiu, se luamu pe Cipariu; de acolo la Clusiu.

Cu gubernatorulu amu vorbitu o óra intréga, i-am spusu pentru ce me ducu; amu vorbitu tare despre germanismu, si-a facutu multe insemnari pe hartia dupa vorbele mele.

Murasianu s'a spariatu de Bote pentru dregatorii cu lemnene. Eu n'am ceditu; dar L.... capitanulu mi-a spusu aséra, că tu nu'i vei remané datoriu; căci ce dice Bote, inca nu e dovada că n'ar' fi neadeverata corespondentia sa. Nu te teme. Provoca'ti corespondentele se ésa afara*).

I. M.

(Va urmá).

Scólele din Brasiovu 187^{6/7}.

XIII. Program'a gimnasiului mare publicu romanu de rel. ortod. resaraténa si a celor alalte scóle secundarie si primarie impreunate cu acest'a pre a. scol. 187^{6/7}, publicata de dr. I. G. Mesiota dir. si profesoru. La inceputu are: Cuventul rostitu la parastasulu tienutu in biseric'a St. Nicolau din Brasiovu in 24 Iuniu s. v. 1873 pentru repausatulu arch. si metr. Andreiu b. de Siagun'a, apoi: discursulu tienutu in 23. Sept. s. v. 1873 la serbatórea S. Sofie, patronei gimnasiului despre crescerea nationale, ambe aceste de d. directoru Mesiota. Apoi urmeza scirile scolare, din cari estragemu urmatóriile:

Comun'a romana dela biseric'a S. Nicolau din Schiai a infintiatu si intretiene urmatóriile scóle:

Gimnasiu completu de 8 clase,

Scól'a reale inferiora de 3 clase,

Scól'a comerciale secundaria de 3 clase,

Scól'a primaria de baieti cu 4 clase ordinarie si 2 clase paralele, si

Scól'a primaria de fete cu 5 clase.

Pre langa aceste: scól'a de repetitiune pentru copii si copile de 13—15 ani, si scól'a pentru invetiacii meseriasi.

Scól'a reale inferiora s'a infintiatu la 1869 si a functionatua cár institutu separatu de gimnasiu pana la inceputul a. 187^{5/6}. Atunci incepù a se contopí cu gimnasiulu inferioru, mai dreptu: gimnasiulu inferioru incepù a se preface in gimnasiu reale inferioru cu 4 clase, in care tenerii se se pregatésca atatu pentru gimnasiulu superioru, catu si pentru scól'a comerciale superioara, scól'a reale sup. — séu spre a intrá de adreptulu in viéti'a practica. Combinarea acest'a a gimnasiului inferioru cu real'a mai in anii trecuti era materia de cértă intre barbatii de scóla. Pentru-cá pre candu de un'a parte toti recu-

nosceau că obiectele reale pentru 'gimnasiulu inferiore si scól'a reale suntu aceleasi, séu aprope aceleasi, pre atunci de alta parte de locu nu se poteau intielege asupr'a limbei latine. Unii afirmau, că realistulu nu are nici o lipsa de studiulu acestei; ér' altii aperau din respoteri, că studiulu limbei latine este midiulocu principale pentru cultur'a formale, si că atare, propunerea ei este de lipsa si in scól'a reale. Parerea acésta din urma a invinsu, in catu adi Germania, Austria si alte tieri au multe scóle reali, unde limb'a latina se propune cár studiu oblegatu. Brasiovenii inca impreuna forte intieptiesce real'a cu gimnasiulu inferioru si cu acésta economiséaza multu in locale si personalu invetatorescu.

Planulu gimnasiului superioru este mai completu decat la alte gimnasie din patria. Aici se propune in cele doue clase supreme si studiulu geometriei descriptive, si prin acest'a se inlesnesc maturisantiloru trecerea la politehnica.

Personalulu invetatorilor la gimnasiu, scól'a reale si comerciale preste totu costa din 24, éra la scólele primarie pentru copii si copile functionédia 9 invetiatori.

Scolarii din cl. IV—VIII ale gimnasiului impreuna cu cei din clasele comerciali au societate de lectura sub conducerea dlui dr. I. Lapedatu, carea tiene siedintie regulate odata pre septemana, éra in Ianuariu si Maiu cate un'a siedintia publica. Bibliotec'a societatii se compune din 215 tomuri, cas'a ei dispune de 353 fl.

Stipendiati au fostu:

2 din fundatiunea	Mogaiana	eu	50	—
1 "	Colosiana	"	60	—
2 "	Ramontiana	"	63	—
1 "	Franciscu-Josef,	"	60	—
2 dela asociatiunea transilvana		"	70	—
2 "	ministeriulu de culte reg. ung.	"	60	—

Scól'a de repetitiune s'a tienutu cu copii si copile dela 13—15 din parochia St. Nicolau, in tote Dominecile si serbatorile dela $\frac{3}{10}$ — $\frac{29}{5}$, in care si s'au inchiaiatu cu esamene publice. Copii s'au instruitu in 2 despartiente, copilele asemenea.

Scól'a pentru invetiacii de meseria s'a inceputu in Sept., s'a tienutu tote Dominecile, serbatorile si Miercuri sér'a dela 7½—9 óre, si in 29 Maiu s'an terminat u cu esamene publice. Invetiacii au primitu instructiune gratuita in religiune, romana, germana, aritmetica si desemnu.

Scolari au fostu: a) in gimnasiu

CLAS'A	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Sum'a
imatriculati	51	32	25	21	16	7	8	11	171
desertati	5	—	1	1	—	2	1	—	10
remasi	46	32	24	20	16	5	7	11	161

Cei remasi au fostu a) dupa religiune:

greco-orientali	40	31	24	21	15	6	7	10	154
greco-catolici	7	1	1	—	1	1	1	—	12
de l. mosaica	4	—	—	—	—	—	—	1	5

*) Corespondentele fusese Gavr. Munteanu, dara furtulu s'a documentat perfectu prin testimonie luate dela deregatorii comunelor, de unde s'au liferatu lemnene. Not. Red.

Acestia după nationalitate toti au fostu romani, era după tiéra 155 dintr'ensii au fostu din patria, era 16 din România.

Tabele de progresu nu ne prezintă program'a.

b) In scol'a comerciale.

Clas'a I 5, cl. II 9, cl. III 3 sum'a 17 — dintr'acestia 5 din România.

c) In scol'a reale.

Clas'a I 37, cl. II 22, cl. III 12 sum'a 71 — dintre cari 63 gr. orient., 1 gr. cat., 7 de legea moasica — 59 din patria, era 12 din România.

d) In scol'a primaria.

Clasele pentru baieti: cl. I a. 37, cl. I b. 36 — cl. II a. 47, cl. II b. 48 — cl. III a. 58, cl. III b. 52 — cl. IV 84 sum'a 362.

Clasele pentru fetitie: I 67, II 58, III 31, IV 14, V 7 sum'a 177.

e) In scol'a de repetitiune.

In desp. I de copii 12, intr'alu II 28 — in desp. I de copile 25, intr'alu II 14, sum'a 79.

In scol'a de invetiacei.

In desp. I 37, intr'alu II 13, sum'a 50.

Deci in toate institutele bisericei dela St. Nicolae au fostu 927 scolari.

Daca numerulu acest'a se compara cu numerulu scolarilor din anulu precedent in suma de 976, resulta unu scadiementu de 49 scolari, carele cade eu deosebire in computul scólei de repetitiune.

Mediele de invetiamentu s'au sporit cu 24 de carti . . . donate, si cu unu laboratoriu chemicu completu, intogmitu pre spesele scóleloru asia, precum ilu prescrie ministeriulu pentru scólele reali superioare.

Donatiuni facute scóleloru in anii din urma.

Mihai Milea a lasatu in 1873 fondului de pensiune alu profesorilor 300 fl. v. a.

Nae Dimitriu a donatu scóleloru 208,65.

Iordache Davidu a lasatu 1874 sum'a de 2000 fl.

Georgiu Cristureann, capitanu pens. din armat'a Romaniei, mortu in 2 Dec. 1874, a lasatu 2 case ale sale din Bucuresci bisericei S. Nicolau din Schiai, că din venitulu loru se se infiintiedie unu internatu pentru scolarii buni si seraci dela scólele aceste.

Dr. Nic. Ganescu din România, rep. la Brasovu in $\frac{24}{3}$ 1875 a lasatu aceleiasi biserici 1000 galb. spre scopuri scolare.

Const. Alesiu a tastatu scóleloru la 1875 160 fl.

Nic. Padure a lasatu la 1876 pentru fondulu gimnasiului 100 galb.

Ecaterin'a B. Popu, rep. in a. c. a lasatu scóleloru 700 fl.

Din cronic'a scóleloru insemanu, că anulu 187 $\frac{6}{7}$ la gimnasiu s'a inceputu in 1 Sept. st. v. In 19 Sept. s'a tienutu parastasu pentru binefacatorii repausati, apoi s'a tienutu serbatóri'a S. Sofie, cu care ocasiune dn. prof. I. Popea rosti o cuventare festiva despre idealulu scolariului romanu.

Sem. I s'a inchiaiatu in 28 Ian., ér' alu II s'a inceputu in 4 Febr., candu s'a introdusu regulamentul celu nou alu ministeriului r. ung. de culte si de instr. publica pentru scólele secundarile.

Ferie au fostu: dela $\frac{22}{12} - \frac{2}{1}$ dela $\frac{29}{1} - \frac{3}{2}$ si pre st. Pasci dela $\frac{23}{3} - \frac{3}{4}$.

Esamenele publice in clasele gimnasiali, reali si com., s'a tienutu conformu regulamentului celui nou intre 20—25 Iuniu v., ér' in clasele primarie in 23—27 Iuniu.

Esamenulu de maturitate in 27 Iuniu cu 11 abituenti, din cari 3 s'a dechiaratu deplinu maturi, 7 maturi, ér' 1 s'a reieptatu pre $\frac{1}{2}$ de anu.

In 29 Iuniu s'a serbatu Te Deum, dupa care s'au cetitu clasificatiunile si s'a impartit premiele.

Pentru didactru. La prim'a imatriculare in gimnasiu, scol'a comerciale ori reale, se platescu 2 fl. că tacsa de primire. Afara de aceea cei din gimnasiu int. si scol'a reale platescu pre anu 4 fl., éra cei din gimn. sup. si scol'a comerciale cate 8 fl. pre anu. — De didactru suntu scutiti scolarii proverbiuti cu atestatu de paupertate, déca in anulu scol. ultimu au avutu calculu generalu: forte bine.

Si numai dintr'aceste notitie fugitive se poate convinge ori cine, că in Brasovu, unde inainte cu 30 de ani abia se afla ceva scola primaria romana, astazi suntu scóle forte inaintate si bine ingrigite, din cari unele lucra siugure intre romanii din lantirul Carpatilor spre implinirea unoru lipse forte imperiose*). Progresulu acest'a pre catu de rapede pre atatu de solidu, este a se multiam devotamentului catoru-va romani zelosi, cari prin activitatea loru neobosita in sinulu acelei comune bisericesci si afara de ea, au produsu intemeierea si ascurarea acestoru scóle si prin acésta si-au castigatu unu locu frumosu in istoria culturei nostre nationali.

(Dupa Fóia Scol. din Blasius.)

Cantece de leganare.

Nani, nani, baietiasiu,
Taci cu mam'a flacaiasius,
Nu mai plange romanasiu! (Repet.)

Că p'aici e plansulu micu,
N'ai pasare de nimicu,
Taci pan' te oiu vedea voinicu. (Repet.)

Dar dincolo de hotare,
Unde jalea capetu n'are,
Fratii tei gogescu in hiare. (Repet.)

Si n'au limba de tîpatu,
Că gur'a li s'a 'nclestatu
Greu e jugulu de purtatu! (Repet.)

*) S'a cerutu in se 15 ani, că acea scola primaria se prepare spiritele pentru scóle mai mari, si doue processe forte grele, pentru că betranii se ajunga la resultatele pe care le vedem.

Candu o hi mama se moru,
Se duci veste toturorū,
C'am avutu si eu d'unu doru. (Repet.)

Doru: fratia 'ntre romani,
Traiulu, vara, ca la stani,
Si-ura vechia de stapani. (Repet.)

Nani, nani, baietiasiu,
Taci cu mam'a, făcăiasiu,
Fa-te mare, romanasiu! (Repet.)

Bucuresci 1877 Martie 16. Gr. M. Jipescu.

† Doue monumēnte

puse la doi membri si patroni ai asociatiunei transilvane.
(Vedi mai departe Gazeata si Telegraful in cati-va Nri din Octobre st. v.)

Noi cei subsemnati venim a ne implini sacr'a dato-
rintia că amici si că romani, cu anim'a sfiasiata de dorere,
anuntiandu natiunei romane, cumu-că prea amatulu si multu
stimatulu nostru connationalistu Dr. Alessandru Papiu Ilarianu,
membru alu societatii academice romane, fostu professore,
ministru si procurorul generalu in România, barbatu de in-
alta eruditii si de celu mai eminente zelu nationalu, dupa
un'a scurta crisa dc cinci dile, Marti in 11/23 Octobre a. c.,
pe la óra dela amédiadi, prin paralisi'a creriloru a repausatu
in Domnulu, in stabilimentulu provincialu de aici pentru
alienati, in etate de 48 de ani.

Trist'a solenitate funebrale va avea locu la 15/27 Octobre dupa médiadi la 2 óre, pornindu conductulu dela amintitulu stabilimentu spre gradin'a dela biseric'a romana
gr. cat. din suburbium de josu, unde i se voru depune osamentele pentru eternu repausu.

Veniti fratilor u se'i damu onórea cea de pe urma!

Sibiu la 13/25 Octobre 1877.

N. Popea, P. Dunc'a, I. Hanni'a, Vis. Romanu, Iac. Bologa, Dr. Il. Puscariu, V. Babesiu, I. Popescu, I. V. Rusu, E. Macelariu, Z. Boiu, Part. Cosm'a.

† Petru Badila, protopresbiteru, asesoru consistorialu si parochu gr. or. alu bisericei din suburbium Sibianu Pórt'a Turnului, cu chramulu „st. evangelistu Luca“ si-a datu sufletu in manile cerescului Parinte astadi la 2 óre dimineti'a dupa o scurta suferintia, in alu 48-lea anu alu serviciului prestatu cu credintia bisericei si natiunei sale si in alu 81-lea anu alu vietiei plina de iubire parintesca si de binefaceri crestineci.

Remasitiele pamentesci se voru depune spre eternulu repausu Sambata in 22 Oct. (3 Nov.) 1877 la 3 óre d. a. in cimitierulu gr. or. alu suburbium numitu.

Subscrisii cu inima infranta si sdrobbita de durere aducu acésta la cunoscintia toturoror celor alati consangeni, a amiciloru si cunoscutilor loru.

Sibiu in 20 Oct. (1 Nov.) 1877.

Mari'a Badila ca socia, Mari'a Hanni'a nasc Badila si Ioanu Badila ca fii, Ioanu Hanni'a si Iac. Bolog'a ca gineri, Ioann'a Badila nasc. Moldovanu ca nora, Valeriu Bolog'a, Ann'a Mog'a nasc. Bolog'a, Mari'a Bolog'a si dr. Ioanu Mog'a ca nepoti, Alecsandrin'a si Eugen'a Mog'a ca stranepote.

BIBLIOGRAFIA.

— Comentariile lui Caiu Iuliu Cesare, de belulu civil, urmate de comentariile lui A. Hirtiu-de belele Alexandrinu si Africanu, precum si comentariile de belulu ispanicu ale unui autoru anonim. Traduse de D. Caianu, professore. Tiparite si premiate din fondulu Cuza, de Societatea academică romana. Bucuresci 1877. Pretiulu 3 lei n.

— Marcu Tulliu Cicerone. Filippicele seu discursurile contra lui M. Antoniu. Traduse de Dim. A. Laurianu. Tiparita si premiata de Societatea acad. rom. din fond. Cuza. Bucuresci 1877. Pretiulu 3 lei n.

— Trei programe scolastice ne mai stau de inainte, dela Beiusiu, Nasaudu si dela institutulu Urechia in Bucuresci. Spatiulu nu ne permite a le anuntia mai pe largu.

Se afla de vendiare la librariile Frank & Dressnandt in Brasovu, Iulius Spreer in Sibiu, W. Krafft in Blasius, Ioanu Stein in Clusiu si pe la altele:

— Albin'a Carpatiloru. Apare 1 cõla si diumetate pe septembra. Abonamentulu pentru Austro-Ungaria pe anu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. 40 cr., pe 3 luni 2 fl. 40 cr.; pentru România pe anu 20 lei, pe 6 luni 11 lei, pe 3 luni 6 lei. Unu numeru 20 cr. seu 45 bani. Unu volumu à 6 cõle 70 cr. seu lei 1.70. La 10 exempl. 1 rabatu. Abonamentele se facu la edit. Vis. Romanu in Sibiu, la colectanti, la oficile postali si la tõte librariile.

Noi din parte ne i dorim successulu celu mai bunu, că se'si afle publicu de ajunsu si alesu, care scie apretia publicatiuni precum este si acésta.

Um die Erde. Reisebilder von der Erdumse- gelung mit Sr. M. Corvette „Erzherzog Friedrich“ in den Jahren 1874, 1875, 1876, von Josef Lehnert, k. k. Linienschiffs-Lieutenant. Mit 160 Original-Illustrationen. Wien, 1877. Alfred Hölder, k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, I. Rothenthurmstrasse 15.

Nici odata nu amu fi in stare de a recomanda acelei parti a publicului nostru, care cunoscce limb'a germana, lectura mai folositória si totu-odata mai placuta decàtu sunt Descriptiunile de caletorii deparate, facute de ómeni luminati si inaltiati preste tõte prejudetiele. Aici avemu Caletori'a imprejurul pamantului, descrisă de unu oficiru marinariu din propri'a experientia. Decàtu o suta romane de nimicu, multu mai buna si mai folositória este una carte ca acésta.

— Lyra. Organ für Theater, Kunst, Musik und Literatur. Herausgeber F. J. C. Krause, Wien, VIII Wickenburggasse Nr. 24.

Amatorii de musica voru sci apretia intreprinderea acésta, care aduce in fia care Nr. cete 3-4 compozitioni originali. Pretiulu pe 1 anu e 8 fl., pe $\frac{1}{2}$ anu 4 fl., pe $\frac{1}{4}$ de anu 2 fl. v. a. Conditiunile ulteriore se voru comunica cu alta ocasiune, mai alesu dupa ce vomu afla, că intra si piese romanesci.

Difteria (Diphtheritis) si vindecarea ei naturala, de dr. P. Vasiciu. Timisiór'a, 1877. Pret. 6 cr.

despre percepțele și erogatele fondului a înființării Academiei române de drepturi pre 187^{6/7}.

R A T I O C I N I U

Nr. curente

I n t r a t e

	Banco-Note	Argintu	A u r u	Cass'a de pastrare	Banc'a gen. si Transil. "Albin'a."	Obligatiuni de statu	Sum'a
	fl. cr.	fl. cr.	buc. fl. cr.	fl. cr.	fl. cr.	fl. cr.	fl. cr.
Pre anulu curente 187^{6/7} au inițiatu:							
1 La adunarea generale din anulu trecutu au remasu in restu	—	1/2	—	—	1317 84	1400	—
2 Colecte si oferte	65	—	—	—	—	—	65 —
3 Venitulu curatul alu unui bahl tienutu in Bicsadu de tinerimea teologica a diecesei Gherlane	2060	—	—	—	—	—	2060
4 5% interese dupa obligatiuni urb. transilvane	43453	—	—	—	—	—	43453
5 5% " " de statu unificate in BN. si argintu	20	46	—	—	—	—	46 20
6 6% interese dupa actii de ale bancei gen. de asecu- ratu reciproca "Transilvania"	3420	—	—	—	—	—	34 20
7 7% interese dupa actii de ale institutului de creditu "Albin'a"	18	—	—	—	—	—	18 —
8 Pentru argintulu schimbatu in BN.	4924	—	—	—	—	—	—
9 Din cass'a de pastrare Albin'a s'au ridicatu interese, si totu de odata sau si capitalisatu	4611	—	—	—	—	—	—
10 S'au elocat de nou sumele disponibile in cass'a de pastrare la institutulu "Albin'a"	—	—	—	667 88	—	—	667 88
E s i t e							
11 Argintulu schimbatu de sub Nr. cur. 8	—	—	—	—	—	—	—
12 Bani elocati in cassa de pastrare	—	—	—	—	—	—	—
Sum'a intrateloru si a esiteloru	667 88 1/2	46	—	1985 72	1400	—	15381 60 1/2
Detragindu erogatele	667 88 1/2	46	—	—	—	—	713 88
Ramane la adunarea gen. XVI. in restu	—	1/2	—	1985 72	1400	—	14667 72 1/2
Specificatiunea acestui restu							
a) In bani gata	—	—	1/2	—	—	—	—
b) " cass'a de pastrare la institutulu "Albin'a"	—	—	—	1985 72	—	—	1985 72
c) " 2 actii de ale institutului "Albin'a"	—	—	—	200	—	—	—
d) " 12 " " bancei gen. de ase- curatiune recip. "Transilvania"	—	—	—	1200	—	1400	—
e) " 19 obligatiuni de statu unificate	—	—	—	1900	—	—	—
f) " 42 urb. transilvane	—	—	—	9345	—	—	—
g) " 4 sortituli partari de loteria	—	—	—	37	—	11282	—
Sum'a restului de asupra	—	1/2	—	1985 72	400	—	14667 72 1/2
B i l a n t i u.							
In anulu trecutu au fostu remasu in restu	—	—	—	—	—	—	—
Dupa detragereas acelui a din restulu presentu au crescutu fondulu in acestu anu cu	—	—	—	—	—	—	—
Dr. A. Brote, controlorul	—	—	—	—	—	—	—
Const. Stezarin, capit. in pens. si cassariu alu asoc.	—	—	—	—	—	—	—

Subscrisea comisiune esmisa din partea presidiului Nr. 197/pres. din 24 Iuliu 1877 conformu decisiunii adunarei gen. din anulu 1872 Nr. XXVI. alu protocolului respectivu, pre bas'a jurnalului si a acestui conspectu includatul au scontatua cass'a fondului academiei, si relativu la chartiile de pretiu susu insennate, combinandu acestu conspectu cu celu din anulu trecutu cu privire la serii, numeri, couponi si valore, luandu in revisiune si celea de nou intrate in anulu acest'a, precum si restulu in bani gata, le au afatut pre totu totu consumatorie, in ordine si presente.

Sibiu 30 Iuliu 1877.

P. Dum'a.

Hann'a.

V. Romann.

Adunarea generala a asociatiunei transilvane tienuta in Blasius la 5—7 Augustu a. c. sub Nr. prot. XII, aprobadu acestu ratiocinu, se da prin acest'a absolutoriu respectivului ratiocinante.

Sibiu la 15 Septembrie 1877.